

Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing

Netwerkkart 26 Defensie

26 Defensie

Uitgezonderd militair bestuur (tijdens de Algemene Noodtoestand) en oorlog en oorlogsgevaar*

januari 2018

Crisistypen	<ul style="list-style-type: none">acute behoefte aan goederen of diensten ten behoeve uitvoering militaire taak waarin niet op reguliere wijze kan worden voorzienbehoefte van civiele autoriteiten aan defensiebijstand
Bevoegd gezag	<ul style="list-style-type: none">minister van Defensie (met minister IenW of EZK)Regionaal Militair Commandant (in mandaat)minister JenV (mbt toekenning defensiebijstand)
Soorten maatregelen	<ul style="list-style-type: none">vorderen van transport, eigendom, prestaties, gebruik (lucht)havens ten behoeve militaire taakbijstand- en steunverlening aan civiele autoriteiten

Defensietaken

- Hoofdtaken van de krijgsmacht zijn:
 1. verdedigen van het Nederlands grondgebied en dat van NAVO-bondgenoten.
 2. handhaving internationale rechtsorde door deelname en ondersteuning van internationale militaire missies, zoals vredemissies onder VN-vlag.
 3. levering van bijstand aan civiele autoriteiten bij rampen en crises, zowel nationaal als internationaal.
- Koninklijke marechaussee (Kmar) en de Kustwacht zijn onderdeel van defensie, maar voeren voor een deel taken uit onder gezag van andere ministers:
 - De Kmar is namens de minister van JenV verantwoordelijk voor de grensbewaking (zie verder *Bestuurlijke Netwerkkartaat Crisisbeheersing 25 Vreemdelingen*).
 - De Kustwacht is namens de minister van IenW nautisch beheerder op de Noordzee (territoriale zee). De Kustwacht is op de Noordzee namens IenW ook verantwoordelijk voor SAR-operaties. Ook voert de Kustwacht op

de Noordzee taken uit voor andere ministers, onder meer voor EZK, JenV en Financiën (zie verder *Bestuurlijke Netwerkkartaat 4 Noordzee en Zeescheepvaart*).

Militaire taak in Nederland

- De minister van Defensie kan gebruik maken van noodbevoegdheden (vorderen) bij de uitoefening van de militaire taak. De uitoefening van de militaire taak omvat binnen Nederland ook de ondersteuning van NAVO-operaties in het buitenland, zoals de doorvoer in Nederland van NAVO-materieel (*Host Nation Support*), en de (logistieke) ondersteuning vanuit Nederland van internationale vredesmissies van de Nederlandse krijgsmacht in het buitenland.
- De minister van Defensie kan geen noodbevoegdheden toepassen ten behoeve van levering van defensiebijstand. De desbetreffende civiele autoriteiten zijn bevoegd.

Schaarstemaatregelen (vorderen) ten behoeve militaire taak

- De minister van Defensie kan ten behoeve van de uitvoering van de militaire taak transport, eigendom, prestaties en gebruik van infrastructuur vorderen – als niet op reguliere wijze kan worden voorzien in acute behoefte daaraan.
- De minister van Defensie vordert in overeenstemming met de minister van IenW. Bij geen overeenstemming beslist de minister van Defensie.
- Afwijkingen op bovenstaande systematiek:
 - De minister van Defensie kan civiele luchtvaartuigen of gebruik civiele luchtvaartterreinen zelfstandig vorderen. Beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat eerst de minister van IenW verzocht wordt om in defensiebehoefte te voorzien, tenzij spoed.
 - Vorderen van prestaties (zoals herstelwerkzaamheden, het vervaardigen van een product of transport van zaken of personen) gebeurt in overeenstemming met de minister van EZK. Bij geen overeenstemming beslist de minister van Defensie.
 - Daarnaast is er op de achterhand een generieke bevoegdheid die elke minister de mogelijkheid biedt eigendomsrecht of gebruik van eigendom te vorderen. Uitoefening door minister van Defensie geschiedt in overeenstemming met minister van EZK of op basis van een KB mede op voordracht van minister van EZK.
- De minister van Defensie kan bovenstaande bevoegdheden, met uitzondering van het vorderen van civiele luchtvaartuigen en/of gebruik civiele luchtvaartterreinen, in het algemeen of voor een specifiek geval mandateren aan de Regionaal Militair Commandant (rijksheer van Defensie).

Toepassing schaarstemaatregelen (vorderen)

- Alle genoemde bevoegdheden zijn noodbevoegdheden, in de wet wordt gesproken over buitengewone omstandigheden; dat houdt in dat ze alleen kunnen worden toegepast:

1. bij een (dreigende) aantasting van een vitaal belang (proportionaliteit), en
2. als de normale bevoegdheden ontoereikend zijn (subsidiariteit).

- Subsidiariteit betekent bijvoorbeeld dat het geven van een opdracht aan een bedrijf alleen mogelijk is als geen contract kan worden gesloten, bijvoorbeeld door contractuele verplichtingen van het bedrijf aan anderen of door onredelijke prijzen.
- Deze schaarstemaatregelen kunnen landelijk worden toegepast, maar ook in het klein, in één enkel geval, bijvoorbeeld de vordering van de prestatie van een bedrijf voor acute reparatie.
- Voordat de minister van Defensie gebruik kan maken van de verschillende noodbevoegdheden tot vorderen is eerst een Koninklijk Besluit nodig voor inwerkingstelling van die bevoegdheden.

Burgerluchtvaart

- De luchtverkeersleiding van de Koninklijke Luchtmacht - Air Operations Control Station Nieuw Milligen (AOCS Nieuw Milligen) regelt burgerluchtverkeer in de militaire delen van het Nederlandse luchtruim.
- De minister van Defensie kan aanwijzingen (=bevel) geven aan LVNL (en aan Eurocontrol), maar zal eerst – behalve in spoedgevallen – een verzoek moeten doen aan de minister van IenW voor het treffen van de benodigde maatregelen.
- Een aanwijzing kan nodig zijn indien een maatregel is vereist die de LVNL zelf niet kan treffen, maar slechts na een bevel daartoe, zoals het niet toelaten van een vliegtuig dat voldoet aan alle eisen.
- De minister van Defensie kan het luchtruim voor burgerluchtverkeer sluiten, om reden van militaire noodzaak. Dit kan betrekking hebben op het gehele Nederlandse luchtruim, dus ook het deel dat wordt beheerd door Eurocontrol.
- Zie verder *Bestuurlijke Netwerkkaart Crisisbeheersing 19 Burgerluchtvaart*.

Luchtvaartterrorisme

- De Quick Reaction Alert (QRA) - bestaande uit twee F-16 jachtvliegtuigen - bewaakt het Nederlands luchtruim. In het geval van een terroristische dreiging vanuit de lucht, kan de minister van JenV de QRA het bevel geven een burgerluchtvaartuig te onderscheppen, in het uiterste geval met gericht vuur.

Stralingsincidenten

- De Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming is bevoegd bevelen te geven aan een beheerder van een categorie A-object.
- Het geven van een bevel aan de beheerder van een categorie A-object (bijvoorbeeld nucleair aangedreven schip) in beheer bij Defensie is echter voorbehouden aan de minister van Defensie en gebeurt in overeenstemming met de ministers van IenW en van JenV. (zie verder *Bestuurlijke Netwerkaart Crisisbeheersing 6 Stralingsincidenten*).

Scheepvaart Noordzee

- De Wet bestrijding maritieme ongevallen is niet van toepassing op Nederlandse oorlogsschepen en militaire luchtvaartuigen, vanwege defensiebelangen en omdat van de krijgsmacht wordt verwacht dat deze inzake eigen (lucht)vaartuigen zelf adequaat optreedt. Hier is dus niet de minister van IenW, maar de minister van Defensie verantwoordelijk voor de ongevallenbestrijding (zie verder *Bestuurlijke Netwerkaart Crisisbeheersing 4 Noordzee en Zeescheepvaart*).

Defensierreinen

- Bewaking en beveiliging van defensierreinen, -objecten en militaire transporten is de verantwoordelijkheid van de minister van Defensie.
- De Commandant Landstrijdkrachten, de Commandant Zeestrijdkrachten en de Commandant Luchtstrijdkrachten kunnen tijdelijk terreinen of objecten aanwijzen als militair terrein of object, voor maximaal 12 weken. Dit gebeurt soms bij grote militaire

transporten en verscheping van militair materieel. Delen van een haven worden dan tijdelijk aangewezen als militair terrein en door militairen bewaakt.

- Openbare orde speelt per definitie *niet* op een defensierrein, wel daarbuiten: de commandant van het terrein is verantwoordelijk voor de interne orde, de burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde.
 - buitenlandse (NAVO) troepen die tijdelijk gestationeerd zijn in Nederland zijn verantwoordelijk voor de eigen interne ordehandhaving.
- Openbare veiligheid (brand, hulpverlening, rampenbestrijding, geneeskundig) strekt zich *wel* uit tot op het terrein: de commandant treft eigen maatregelen, de burgemeester is eindverantwoordelijk. De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan desnoods evacuatie bevelen.

Militaire bijstand en steunverlening

- Militaire bijstand betreft hulp bij uitvoering van politietaken, waaronder de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en de handhaving openbare orde, of de rampenbestrijding. Militaire steunverlening betreft hulp bij uitvoering van andere publieke taken van het openbaar bestuur. Ze vallen beide onder een ander regime.
- De burgemeester kan militaire bijstand aan politie aanvragen voor de handhaving van de openbare orde. Over deze politiebijstand door Koninklijke marechaussee of andere onderdelen krijgsmacht beslist minister JenV
 - in overleg met minister Defensie of bijstand wordt verleend,
 - in overeenstemming met minister Defensie op welke wijze bijstand wordt verleend.
- Op verzoek van het college van procureurs-generaal, op aanvraag van de officier van justitie, beslist de minister van JenV over eventuele inzet van bijzondere bijstandseenheden van Defensie. De minister informeert hierover terstond de minister van Defensie. In een aantal gevallen beslist de voorzitter van het college van PG namens de minister.

- De voorzitter veiligheidsregio kan in geval van ramp of crisis defensiebijstand aanvragen via minister JenV. De minister van Defensie, zal in principe voldoen aan het verzoek, tenzij dringende redenen zich daartegen verzetten.
- Steunverlening in het openbaar belang: een minister, een commissaris van de Koning, een dijkgraaf of een burgemeester kunnen om steunverlening van de krijgsmacht verzoeken ten behoeve van het openbaar belang, niet zijnde de rampenbestrijding of de openbare ordehandhaving. In tegenstelling tot bijstand, kan steunverlening uitsluitend als op geen andere manier kan worden voorzien in gevraagde steun, zoals door gunning aan een marktpartij. De minister van Defensie beslist.
- Bijstand en steunverlening door Defensie is uitgewerkt in de *Bestuursafspraken inzake intensivering civiel militaire samenwerking*. Hierin staan afspraken over de prioritering tussen verschillende verzoeken om bijstand en steun en over de gegarandeerde militaire capaciteiten.
- Defensiepersoneel dat bijstand verleent of steunverlening biedt, staat onder gezag van het bevoegde civiele gezag.

Regionaal Militair Commandant

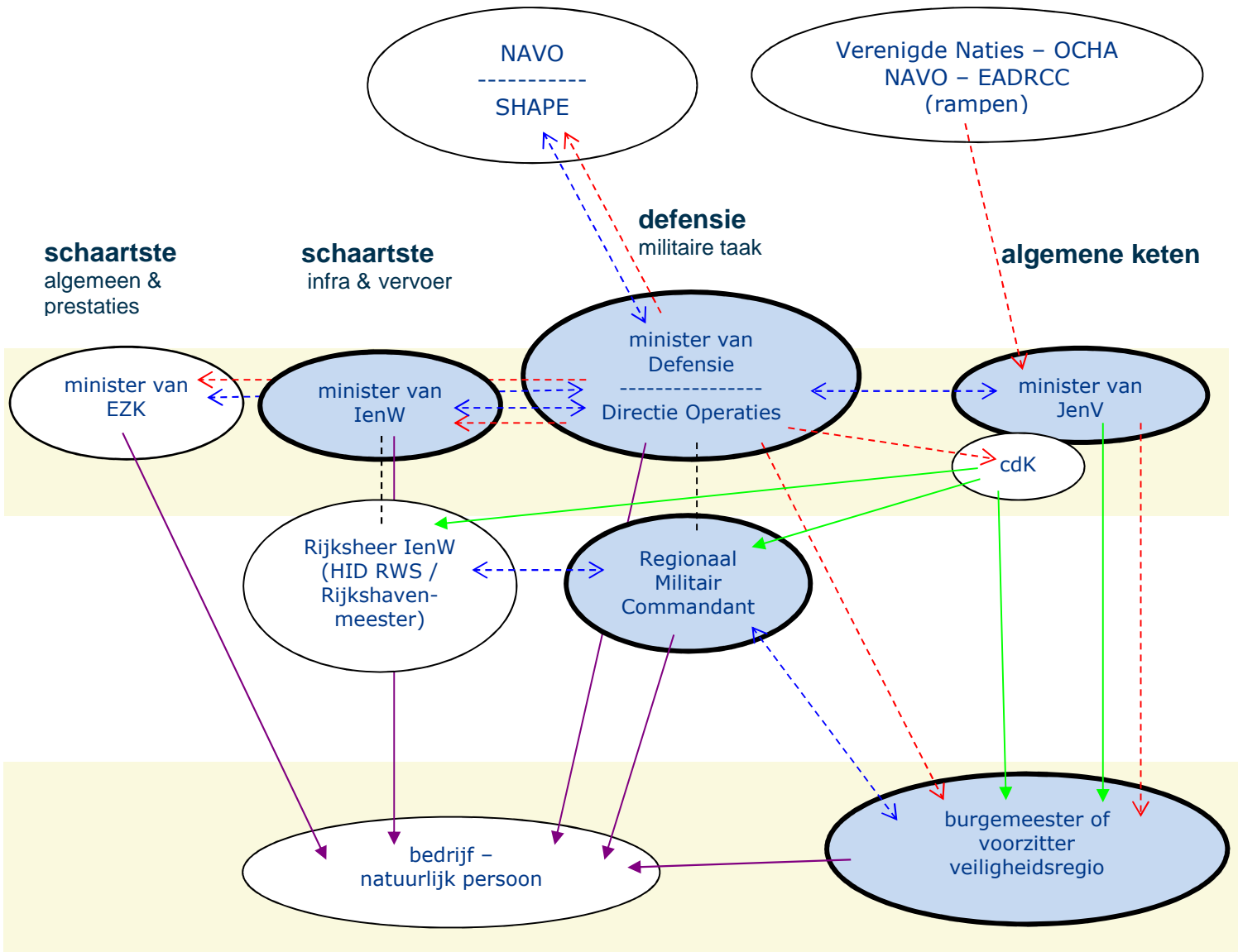
- De Regionaal Militair Commandant (RMC) kan in mandaat schaarstemaatregelen nemen ten behoeve van de uitoefening van de militaire taak. De RMC neemt deze maatregelen in overeenstemming met de rijksheer van IenW (een Hoofdingenieur-Directeur van een regionale dienst van Rijkswaterstaat of een Rijkshavenmeester). Bij geen overeenstemming beslist de RMC, of zal op ministerieel niveau worden besloten. (zie onder *Schaarstemaatregelen (vorderen) ten behoeve militaire taak*)
- De RMC adviseert de aanvrager van militaire bijstand of steun over de inzetmogelijkheden van (specialistische) militaire capaciteiten (zie onder *Bijstand en steunverlening Defensie*)

Relatie met regionaal beleidsteam

- De RMC vertegenwoordigt als rijksheer de minister van Defensie in een regionaal beleidsteam, zowel met betrekking tot eventuele uitoefening van de militaire taak, en betrokken Defensiebelangen bij verschillende crises, als ook over (mogelijke) militaire bijstand en steunverlening.
- Een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan maatregelen van Defensie niet *overrulen* als het maatregelen betreft die genomen zijn op basis van buitengewone bevoegdheden. Noodbevoegdheden van de minister van Defensie ten behoeve van de militaire taak hebben voorrang op noodbevoegdheden van de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio.
- In andere gevallen: indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van Defensie, om redenen van openbare orde of openbare veiligheid onverantwoord acht, kan hij of zij:
 - op grond van eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader die andere partij dwingend bijsturen, met inachtneming van het beginsel van subsidiariteit (zie de *Bestuurlijke Netwerkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*).
 - of anders, aan de commissaris van de Koning verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met die andere partij of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens die andere partij dwingend op te treden.
 - vice versa, als de RMC een maatregel van een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio onverantwoord acht, omdat het Defensiebelangen onevenredig zou schaden, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. De minister van Defensie kan aan de minister van JenV verzoeken in te grijpen.

NAVO

- *Host Nation Support* (HNS) in NAVO verband houdt in: het leveren van civiele en militaire steun tijdens vrede, crisis, of oorlog aan strijdkrachten en organisaties van NAVO bondgenoten die zich bevinden op, opereren vanuit of zich verplaatsen door Nederlands grondgebied.
- Afspraken over HNS worden van tevoren vastgelegd in overeenkomsten met de NAVO (*Supreme Headquarters Allied Powers Europe in Mons* of met *Allied Joint Force Command* in Brunssum) en bilateraal met de betrokken landen.
- HNS voor NAVO operaties houdt onder meer in bewaking en bescherming (*force protection*) en zo nodig het beschikbaarstellen van civiele infrastructuur en vervoermiddelen voor bijvoorbeeld transport van NAVO-troepen en militair materieel door Nederland.
- De NAVO coördineert ook internationale (nood)hulp bij rampen. De uitvoering hiervan vindt plaats door het *Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre* (EADRCC). Vaak opereert de NAVO hierbij onder de paraplu van de *Office for the Coordination of Humanitarian Affairs* (OCHA) van de Verenigde Naties.
 - * *militair bestuur houdt in het overnemen van civiel gezag door militair gezag. Dit kan in geval van staat van beleg of staat van oorlog op basis van onder meer de Oorlogswet. Deze bevoegdheden kunnen alleen inwerking worden gesteld bij afkondiging van de algemene noodtoestand (daarmee hoeven ze nog niet toegepast te worden). Deze netwerkkaart beperkt zich echter tot de rol en verantwoordelijkheden van defensie in vreedstijd.*

- - - - - ➔ Informatie en afstemming
- - - - - ➔ Bijstand
- - - - - Internen lijnen
- ➔ Maatregelen jegens instellingen, bevolking en bedrijven
- ➔ Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

- cdK Commissaris van de Koning
- EADRCC NAVO *Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre*
- EZK Economische Zaken en Klimaat
- IenW Infrastructuur en Waterstaat
- JenV Justitie en Veiligheid
- OCHA Verenigde Naties *Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*
- SHAPE NAVO *Supreme Headquarters Allied Powers Europe*

Colofon

Titel: Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing
Datum: Mei 2018
Status: Definitief
Versie: Eerste druk
Auteurs: Merijn ten Dam
Projectleider: Oscar Koebrugge
Omslag: Rob Kruitwagen
Copyright: IFV en provincie Noord-Holland
Eindverantwoordelijk: IFV, afd. Onderzoek en kennisdocumenten

Alle rechten voorbehouden. Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan, mits deze uitgave als bron wordt vermeld. Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade, die zou kunnen voortvloeien uit enige fout of onzorgvuldigheid, die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Instituut Fysieke Veiligheid
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
T 026 355 24 00
www.ifv.nl

Instituut Fysieke Veiligheid

Het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) draagt bij aan een veilige samenleving door het versterken van de veiligheidsregio's en hun partners bij het professionaliseren van hun taken. Wij ontwikkelen en delen relevante kennis, wij hebben expertise voor het verwerven en beheren van gemeenschappelijk materieel en wij adviseren de betrokken besturen.

Ons motto hierbij is: signaleren en verbinden.

Instituut Fysieke Veiligheid
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
026 355 24 00
www.ifv.nl